

Η ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΑΝΔΡΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Ἀνδρῶν Θεσσαλονίκης ἐορτάζει τὴν 117ην ἐπέτειον τῆς ἰδρύσεώς της καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ της Συμβουλίου ἠθέλησαν νὰ προσδώσουν πανηγυρικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸν ἐορτασμὸν τῆς ἐπετείου ταύτης μὲ τελετὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν μετέχομεν ὅλοι ἡμεῖς σήμερον. Ὁ ἐορτασμὸς αὐτὸς εἶναι συγχρόνως καὶ ἀπότισις τιμῆς εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀειμνήστων ἰδρυτῶν της, διότι αὐτοὶ ἀνέλαβον εἰς δυσκόλους διὰ τὸ Ἔθνος περιστάσεις τὴν εὐθύνην τῆς διατηρήσεως καὶ συντηρήσεως τῶν θεσμῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία δὲν ἦτο καὶ μικρά. Πράγματι, ἡ πρωτοβουλία τῶν ἰδρυτῶν τῆς Ἀδελφότητος ὑπῆρξεν εἰς τὴν οὐσίαν της προσφορὰ εἰς τὸ Ἔθνος, ἡ ὁποία, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, θὰ ἐλάμβανεν ἀγωνιστικὴν μορφήν καὶ θὰ συνεπήγετο ὅλους τοὺς γνωστοὺς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κινδύνους. Τὸ ὅτι ἐν γνῶσει τούτου οἱ ἀειμνήστοι ἰδρυταὶ τῆς Ἀδελφότητος δὲν ὀρρώδησαν εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ των, ἀποτελεῖ δι' αὐτοὺς μὲν τιμὴν, δι' ἡμᾶς δὲ ὑπόδειγμα περισκέψεως ἐθνικῆς, καὶ σήμερον εἰσέτι, διότι ἡ Μακεδονία μας, τὴν ὁποῖαν αὐτοὶ ἠθέλησαν νὰ ὑπηρετήσουν, ἔχει πάντοτε τὴν ἀνάγκην τῆς φροντίδος ὅλων μας.

Ἦτο ἡ 5η Δεκεμβρίου 1871, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἑκατὸν πεντήκοντα Θεσσαλονικεῖς συνῆλθον εἰς οἰκίαν τῆς πόλεως διὰ νὰ ἰδρῦσουν τὴν Φιλόπτωχον Ἀδελφότητα Ἀνδρῶν Θεσσαλονίκης. Πρόκειται περὶ τῆς Α' Γενικῆς Συνελεύσεως, τὰ πρακτικὰ τῆς ὁποίας φέρουν τὸν βιβλικὸν τίτλον «ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Ἦδη ἐκ τοῦ τίτλου τούτου, θαυμασίου ὡς πρὸς τὴν ἔμπνευσιν χρησιμοποίησεως του ὡς τίτλου τῶν πρώτων πρακτικῶν τῆς Ἀδελφότητος, καταφαίνεται τὸ αἶσθημα μὲ τὸ ὁποῖον οἱ Θεσσαλονικεῖς αὐτοὶ προσῆλθον εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν πρὸς ἴδρυσιν τῆς Ἀδελφότητος, ἡ ὁποία θὰ στηρίζεται πλέον εἰς τὴν ἀλληλέγγυον καὶ ἀνιδιοτελεῆ συμπαράστασιν ὅλων τῶν μελῶν. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ ἀνάγνωσις τοῦ τίτλου τούτου προκαλεῖ συγκινήσιν. Τὸ πρῶτον πρακτικὸν οὕτω πως τιτλοφορηθὲν περιέχει τὰ τῆς ἰδρυτικῆς πράξεως καὶ δὴ ὡς ἐξῆς: «Τὸ πρῶτον σήμερον ἅπαντες συνήλθομεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Ν. Γ. Χρυσοπούλου πρὸς σύστασιν Ἀδελφότητος σκοπὸν ἐχούσης τὴν ὑποστήριξιν ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων μελῶν τῆς Ἀδελφότητος. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐξελέξαμεν σήμερον ἐξαμελῆ ἐπιτροπὴν τοὺς κ. Δ. Κατζάλην, Δ. Σιμωνίδην, Στ. Μηχαηλίδην, Ν. Χρυσόπουλον, Ἀν. Βερ-

γάδην καὶ Θ. Γεωργιάδην πρὸς σύνταξιν τοῦ κανονισμοῦ».

Ὁ Κανονισμὸς συνετάγη καὶ ἐνεκρίθη εἰς τὴν Β΄ Γεν. Συνέλευσιν ἢ ὁποία ἔλαβε χώραν τὴν 19.12.1871. Κατ' αὐτὴν ἐξελέγη ἡ πρώτη Διοικουσα Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Μιχ. Παπαδοπούλου, Β. Παπάζογλου, Δ. Κατζάλη, Στ. Μιχαηλίδου, Ν. Χρυσοπούλου καὶ Α. Βεργάδη. Ὅπως καταφαίνεται ἐκ τῶν ἡμερομηνιῶν τῆς Α΄ καὶ Β΄ Γενικῆς Συνελεύσεως οἱ ἰδρυταὶ ἐνεργοῦν ταχέως καὶ αὐτὸ θὰ φανῆ ἐκ τῆς ἡμερομηνίας συγκλήσεως τῆς Γ΄ Γενικῆς Συνελεύσεως, ἢ ὁποία συνεκλήθη μετὰ μίαν ἑβδομάδα, τὴν 26.12.1871, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξελέγη καὶ Συμβούλιον τῆς Ἀδελφότητος ἐκ δέκα μελῶν.

Ἀπὸ τὰς πρώτας ἤδη ἡμέρας τῆς ἰδρύσεως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγραφέντων δωρητῶν καὶ συνδρομητῶν τῆς Ἀδελφότητος ἀνῆλθεν εἰς διακοσίους ἐξήκοντα πέντε.

Τὸν Φεβρουάριον 1873 ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ψηφίζει (νέον) Κανονισμόν διὰ τοῦ ὁποίου προεβλέπετο ἡ ἴδρυσις Ὀρφανοτροφείου ἰδία πρὸς περίθαλψιν τῶν ὀρφανῶν τῶν πιπτόντων ἀγωνιστῶν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας ἐν Μακεδονίᾳ (ὅπερ ἴδρυσεν τελικῶς τὸ 1886 ὁ Ἰωάννης Παπάφης).

Ἀπὸ τὸ ἱστορικὸν τῆς Ἀδελφότητος προκύπτει καὶ τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον κατὰ τὰ πρώτα ἔτη τῆς λειτουργίας της. Τοῦτο συνίστατο εἰς ἐνισχύσεις ἀπόρων φυλακισμένων καὶ ἀσθενῶν. Ἰδοῦ τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἱστοικοῦ τῆς Ἀδελφότητος: «Τὰ κατὰ ἔτος δαπανώμενα ποσὰ διὰ βοηθήματα εἰς τοὺς προσφεύγοντας δι' αἰτίσεων καὶ κατὰ τὰς ἑορτὰς Χριστουγέννων καὶ Πάσχα διὰ τῶν ἐνοριῶν, δι' ἰατροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν, διὰ καύσιμον ὕλην, δι' ἐνίσχυσιν φυλακισμένων, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείματος, ἀνήρχοντο ἐν συνόλῳ εἰς λίρας Τουρκίας 700. Καὶ πρόκειται περὶ λιρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ μηνιαῖος μισθὸς τῶν 3 λιρῶν ἔθεωρεῖτο ἱκανοποιητικὸς, ἀφοῦ συνετηρεῖτο δι' αὐτοῦ ὀλόκληρος οἰκογένεια. Δυνάμεθα ὅθεν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἡ Ἀδελφότης πρώτη καθιέρωσε τὸν θεσμόν τῆς κοινωνικῆς προνοίας εἰς τοιαύτην ἑκτασιν, δεδομένου ὅτι, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δὲν εἶχε καθιερωθῆ ἀκόμη τοιοῦτος θεσμός. Δὲν γεννᾶται βεβαίως λόγος περὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἢ ὁποία οὔτε τοὺς ὁμοεθνεῖς ἀπόρους της διενόηθη κἂν νὰ περιθάλη καθ' οἷονδῆποτε τρόπον» (Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Θεσσαλονίκης 1871-1971, Δεκ. 1971, σελ. 9-10). Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς Ἀδελφότητος δύναται νὰ ἐκτιμηθῆ εἰς τὴν ἀκριβῆ του ἐθνικὴν ἑκτασιν, ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ κρίσιμον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διὰ τὸ Ἔθνος, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπέβαλεν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἰδρυτῶν τὴν σκέψιν ἰδρύσεως τῆς Ἀδελφότητος. Πράγματι, τὴν 10ην Μαρτίου 1870 ἐξεδόθη αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον διὰ τοῦ ὁποίου

ἡ Τουρκία ἀνεγνώριζε βουλγαρικήν Ἐξαρχίαν εἰς τὸ βιλαέτιον τοῦ Δουνάβεως. Τὸ φερμάνιον τοῦτο, τὸ ὅποιον παραθέτει ὁ Victor Bérard (La Turquie et l'Hellenisme Contemporain, β' ἔκδ. 1896, σελ. 184-187) διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ, ὡς γράφει, τοὺς ἐπιγενομένους ἀπὸ τὰς τάλαιπωρίας, τὰς ὁποίας ὑπέστη πρὸς ἀνεύρεσίν του, ἔκρουσε τὸν κώδωνα κινδύνου διὰ τὸ Ἔθνος, διότι ἡ δι' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσα Βουλγαρική Ἐξαρχία ἤρχισε τὰς προσπαθείας τῆς διὰ μεθόδων εὐχὴ ὀρθοδόξων (αὐτὸς οὗτος ἄλλωστε ὁ τρόπος ἰδρύσεώς της, κάθε ἄλλο παρὰ ὀρθόδοξος ἦτο, ἀφοῦ ἐγένετο οὐχὶ διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ τόμου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ διὰ σουλτανικοῦ φερμανίου) πρὸς ἐπέκτασίν της πρὸς νότον, δηλ. πρὸς τὴν Μακεδονίαν. Τοιουτοτρόπως ὅμως προέκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἐλληνικῆς συνειδήσεως ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀνεξαρτήτως γλωσσικοῦ ἰδιώματος, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν νὰ ὀργανώνωνται πρὸς διαφύλαξιν τῶν «ἀπαραγράπτων ἐθνικῶν δικαίων». Οἱ ὀμιλοῦντες τὸ σλαβικὸν ἢ βλαχικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα, ἀκραιφνοῦς ἐλληνικῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, εἰς τὴν πρώτην ἀγωνιστικὴν γραμμὴν δὲ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπεκλήθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐξαρχικῶν «γραικομάνοι» (ἐλληνομανεῖς) καὶ κατ' αὐτῶν κυρίως οὗτοι ἐστράφησαν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀρχίσῃ ἔκτοτε ὁ λεγόμενος Μακεδονικὸς Ἀγὼν, ὁ ὁποῖος πράγματι ἤρχισε τὴν ἐπομένην τοῦ Βουλγαρικοῦ Σχίσματος καὶ οὐχὶ τὸ 1904, ἦτοι τριάκοντα τέσσαρα ἔτη ἀργότερον, ὡς ἀνιστορήτως, δυστυχῶς, καὶ ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς, ἐγένετο προσπάθεια νὰ τονισθῇ, πρὸς ἔξαρσιν προφανῶς, καλῆ τῆ πίστει, τῆς συμβολῆς τῶν νοτίων Ἑλλήνων εἰς τὸν ἀγῶνα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἤρχισαν μόλις ἀπὸ τὸ 1904, ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ Παύλου Μελά, μὲ πολὺν πατριωτισμὸν βεβαίως, νὰ προσέρχονται εἰς τὴν Μακεδονίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐκεῖ ἤδη ἀπὸ μακροῦ μαχομένων δι' ἰδίῶν μέσων γηγενῶν Μακεδονομάχων μας. Τοιουτοτρόπως οἱ ὀρθόδοξοι διηρέθησαν εἰς πατριαρχικοὺς καὶ ἐξαρχικοὺς καὶ εἶναι ἐκτὸς πάσης συζητήσεως τὸ γεγονός ὅτι οἱ πατριαρχικοὶ ἀνεξαρτήτως γλώσσης ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν τὸν σύγχρονον Μακεδονικὸν Ἑλληνισμόν.

Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐποχὴν καὶ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὑπερασπίσεως «τῶν ἀπαραγράπτων ἐθνικῶν δικαίων» ἰδρύθη ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Ἀνδρῶν Θεσσαλονίκης, ὡς θὰ φανῇ ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τὰ διάφορα περιστατικά τῆς δράσεώς της. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Θεσσαλονίκη περιωρίζετο ἐντὸς τῶν τειχῶν. Ἐκτὸς τῶν τειχῶν πρὸς Α, ἔνθα σήμερον τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἡ ὁδὸς Δεσπεραί, οἱ Ἑλληνες Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἔθαπτον ἀτέκτως ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων τοὺς νεκροὺς των. Σῴζεται, ἐπειδὴ ἐκηρύχθη διατηρητέον μνημεῖον, πρὸ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ

Πανεπιστημίου μας θολωτὸς τάφος, ἀνεκαλύφθησαν δὲ ἐξ ἄλλου καὶ τάφοι τοῦ Η΄ αἰῶνος εἰς τὴν ὁδὸν Δεσπεραί. Ἐκεῖ ἄλλωστε ἔθαπτον τοὺς νεκρούς των καὶ οἱ Ἰσραηλίται (ἐνθυμούμεθα ὅλοι τὰ ἐβραϊκὰ μνήματα μέχρι τὸ 1950 περίπου, τὰ ὁποῖα ἀπηλλοτριώθησαν διὰ τὴν κτισθῆ ἢ σημερινὴ Πανεπιστημιούπολις).

Ἡ νεοπαγῆς καὶ ὀλιγάριθμος τότε Βουλγαρικὴ Κοινότης Θεσσαλονίκης προέβαλεν ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως ταύτης, ὑπὸ τὴν προστασίαν μάλιστα τῆς Ὄθωμανικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἐφήρμοζε τὸ «διαίρει καὶ βασίλευε» ὑποστηρίζουσα τοὺς ὀλιγαρίθμους ἐναντίον τῶν πολυαρίθμων διὰ τὴν μείωσιν τὴν ἐπιρροὴν τῶν τελευταίων.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Κοινότης Θεσσαλονίκης, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, δὲν εἶχε τότε τὴν οἰκονομικὴν δυνατότητα τὴν ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τῆς ἰδρύσεως νεκροταφείου, οὔτε εἶχεν ἄνδρας διαθέτοντας σχετικὸν κύρος καὶ ἐπιρροὴν παρὰ τῆ Ὄθωμανικῆ Κυβερνήσει, διὰ τὴν ἐπιτύχῃ σχετικὸν κονδύλιον.

Τὸ 1874 ὁ μετατεθεὶς ἐκ Βάρνης εἰς Θεσσαλονικὴν μητροπολίτης Ἰωακείμ, ὁ κατόπιν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ΄ ὁ Μεγαλοπρεπής, διὰ τὴν ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον ὅπως ἡ ἔκτασις αὐτὴ περιέλθῃ εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Κοινότητα, ἡ ὁποία ἐνισχύετο ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἀπηυθύνθη πρὸς τὴν Φιλόπτωχον Ἀδελφότητα Ἀνδρῶν Θεσσαλονίκης πρῶτον μὲν διότι αὐτὴ ἠδύνατο τὴν ἀναλάβῃ τὸ οἰκονομικὸν βᾶρος, δευτέρον δὲ διότι αὐτὴ διέθετεν ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν σεβαστοὶ παρὰ τοῖς Ὄθωμανοῖς, ὡς ἦσαν ὁ Περικλῆς Χατζηλαζάρου, Πρόξενος τότε τῶν ΗΠΑ, ὁ ὁποῖος εἶχε διατελέσει καὶ Πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἄββοτ, οἱ ὁποῖοι ἦσαν Ἄγγλοι ὑπήκοοι. Ἐξ αὐτῶν ὁ Χαρέτος (Ἄββοτ), ὁ ὁποῖος ἦτο Πρόξενος τῆς Γερμανίας, ὀλίγον ἀργότερον (τὸ 1876) ἐσφαγιάσθη ὑπὸ τοῦ ὄχλου κατὰ τὴν γνωστὴν σφαγὴν τῶν Προξένων Θεσσαλονίκης.

Ἴδου πῶς περιγράφει ὁ Ν. Κ. Χριστοδούλου (Περὶ ἀγιόσματος τοῦ Ἁγίου Παύλου):

«Ἡ Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης Θεσσαλονίκης ἐπέτυχεν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἄδειαν ἰδρύσεως καὶ συντηρήσεως μονίμων νεκροταφείων. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου ἡ Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης ἀνέθηκεν ἀπὸ τοῦ 1874 εἰς τὴν Φιλόπτωχον Ἀδελφότητα τὴν φροντίδα ἰδρύσεως καὶ συντηρήσεως νεκροταφείων εἰς τὸ ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως διὰ δὲ τῆς συμβάσεως μεταξὺ τῆς Κοινότητος καὶ τῆς Ἀδελφότητος τῆς 26.4.1875 ἐξεχωρήθησαν ὑπὸ τῆς Κοινότητος εἰς τὴν Ἀδελφότητα τὰ δικαιώματα τῆς πρώτης ἐφ' ὅλου τοῦ ἐκτὸς τῶν ἀνατολικῶν τειχῶν χώρου συμπεριλαμβανομένης τῆς περιοχῆς τῶν λα-

τομείων, τοῦ ἀγιάσματος τοῦ Ἀγίου Παύλου καὶ τοῦ Κεδρηνοῦ λόφου, ἦτοι τοῦ χώρου ἐκείνου ὅπου ἐπὶ αἰῶνας ἐθάπτοντο οἱ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων νεκροί. Ὡς πρῶτον μέλημα τῆς Ἀδελφότητος ὑπῆρξεν ἡ περιφραξίς τοῦ ἀπαραιτήτου χώρου διὰ τὴν ἐγκατάστασιν νεκροταφείου. Δυστυχῶς αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ δὲν ἐπέτρεπον τοιοῦτον περιτείχισμα, μετὰ μεγάλης δὲ δυσκολίας κατωρθώθη τότε ἡ περιφραξίς μέρους μόνον τῆς ὅλης περιοχῆς, ὅπου ἰδρύθη τὸ νεκροταφεῖον τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ ἀνηγέρθη ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος ὁ ὁμώνυμος ναός».

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐδαπανήθησαν μεγάλα ποσὰ ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος, συνέβαλον δὲ μὲ σεβαστὰ ποσὰ οἱ Θεσσαλονικεῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἐν γένει διασπορᾶς. Ἀκριβέστερον ἡ Ἀδελφότης ἐδαπάνησε κεφάλαιον 500 λιρῶν καὶ οἱ ὁμογενεῖς κεφάλαιον 240 λιρῶν. Τὰ ὀνόματα τῶν ὁμογενῶν μνημονεύονται εἰς τὴν πανηγυρικὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀδελφότητος ἐπὶ τῇ 100ετηρίδι αὐτῆς (1871-1971).

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἴδρυσιν τοῦ νεκροταφείου Εὐαγγελιστρίας μετὰ τοῦ ὁμωνύμου ναοῦ, ἡ Ἀδελφότης ἐπελήφθη τῆς ἰδρύσεως νεκροταφείου καὶ εἰς τὸν δυτικὸν χώρον ἐκτὸς τῶν τειχῶν (πρόκειται περὶ τοῦ νεκροταφείου τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς). Πράγματι, τὸ 1886 ἀνετέθη εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα Ἰ. Τσιμάνην ἡ ἐκπόνησις μελέτης καὶ ἡ καταμέτρησις τοῦ χώρου. Οἱ εὐάριθμοι Βούλγαροι τῆς περιοχῆς ἀντέδρασαν ὑποστηρίζομενοι ὑπὸ τῶν Καθολικῶν, τελικῶς ὅμως, τὸ 1892, δηλ. μετὰ ἐξαετείς ἀγῶνας, ἡ Ἀδελφότης κατώρθωσε νὰ τῆς ἐπιδικασθῇ ὁ χώρος. Ἠκολούθησε νέα περίοδος πενταετῶν ἀγῶνων διὰ τὴν λήψιν τῆς ἀδείας (Ἰστελάμι) μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί, τέλος, τὸ 1897 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ναοῦ. Μετὰ τριετίαν, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1900, ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἀθανασίου μὲ πᾶσαν μεγαλοπρέπειαν. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι ὁ πανηγυρικὸς ἐξεφωνήθη ὑπὸ Πέτρου Παπαγεωργίου, τοῦ διασήμεου αὐτοῦ Ἑλληνοῦ ἐπιστήμονος ἐκ Κρουσόβου Μοναστηρίου, ὁ ὁποῖος ἀπέδειξε, μὲ ἀνευρεθέντα ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα ἐπὶ σαρκοφάγων εἰς ἀμφοτέρα τὰ νεκροταφεῖα, τὸ ἀδιάψευστον γεγονός ὅτι οἱ χώροι τῶν ἰδρυθέντων νεκροταφείων ἐχρησίμευον ἀπὸ αἰῶνων ὡς τάφοι φέροντες τὴν σφραγίδα τῆς ἱερότητος. Ἡ λαμπρότης τῶν ἐγκαίνιων ἐνὸς νεκροταφείου δὲν ἦχε ἡμακαβριῶς, διὰ τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διότι ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης καὶ ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης δὲν εἶχον ἄλλας εὐκαιρίας ἐπιδείξεως ἔθνικοῦ φρονήματος. Τελεταὶ ὡς ἡ ἀνωτέρω ἦσαν αἱ μόναι ἐπιτρεπταὶ καὶ κατ' αὐτὰς ἐπρογραμματίζοντο ἐκδηλώσεις, αἱ ὁποῖαι κανονικῶς θὰ ἐλάμβανον χώραν εἰς ἐλευθέρως ἐορταζομένας ἔθνικὰς ἐπε-

τείους. Δι' αὐτὸ ἄλλωστε τὸν πανηγυρικὸν ἐξεφώνουν ἄνδρες ἐπιφανεῖς, ὡς ὁ ἀναφερθεὶς Πέτρος Παπαγεωργίου (1859-1914) ἐκ Κρουσόβου Μοναστηρίου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη διατελέσει καθηγητῆς εἰς τὰ Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα Φιλιππουπόλεως (1884-1888) καὶ γυμνασιάρχης εἰς τὰς Σέρρας (μέχρι τὸ 1894) καὶ τὴν Μυτιλήνην (μέχρι τὸ 1899). Ἀργότερον διωρίσθη ἀριστίνδην τακτικὸς καθηγητῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, συγχρόνως δὲ καὶ ἀρχισυντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὑπῆρξεν ἀρχαιολόγος, παλαιογράφος, ἱστορικὸς, ἐπιγραφικὸς, κριτικὸς καὶ ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων. Χαίρω διότι ἐπὶ τῇ σημερινῇ 117ῃ ἐπετείῳ τῆς Ἀδελφότητος ἔλαχεν εἰς ἐμὲ ἐκ Κρουσόβου Μοναστηρίου ὡσαύτως καταγόμενον, ἢ τιμὴ νὰ ἐκφωνήσω τὸν πανηγυρικὸν αὐτῆς ὑπὸ εὐτυχῶς ὅλως διαφορετικᾶς συνθήκας.

Ἄς ἴδωμεν ὅμως τί γράφει ἡ πανηγυρικὴ ἐκδοσις τῆς 100ετηρίδος τῆς Ἀδελφότητος (ἐνθ. ἀν., σελ. 14).

«Ἡ Ἀδελφότης εἰς τὰς προσπαθείας τῆς ταύτας ἀντεμετώπιζε πλείστας ὄσας ἀντιδράσεις, αἱ ὁποῖαι εὐλόγως θὰ ἀπεκαρδίωνον ἴσως καὶ συγκεκριμένως ἀκόμη ὑπηρεσίας ὀργανωμένου κράτους. Καὶ ὅμως οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι, ποὺ κατὰ διαστήματα ἐπωμίζοντο τὰς εὐθύναις τῆς λειτουργίας τῆς Ἀδελφότητος, ἐπέτυχον νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν ἀποστολήν των καὶ νὰ φανῶσιν ἄξιοι τῶν περιστάσεων. Πότε δὲ ὅλα αὐτά; Τότε ποὺ τὸ κράτος τοῦ δυνάστου ἠτένιζε πᾶσαν ἐνέργειαν καὶ πᾶν αἴτημα τοῦ υποδούλου Ἑλληνισμοῦ μὲ συστηματικὴν καχυποψίαν καὶ προέβαλλε πλείστας ὄσας δυσχερείας, αἱ ὁποῖαι ἦτο δυνατόν νὰ ἀποθαρρύνουν καὶ τὸν πλέον ἐπίμονον ἀγωνιστήν».

Ἡ περὶ τὴν ἀνέγερσιν ἱερῶν ναῶν δραστηριότης τῆς Ἀδελφότητος ἐπιστεγάζεται τὸ 1922 μὲ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τὰ ὁποῖα ἐτελέσθησαν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Γενναδίου. Ὁ ναὸς ἀνηγέρθη ἐκεῖ ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ ἀπόστολος Παῦλος κατέφυγε καὶ ὅπου καὶ τὸ ἅγισμα αὐτοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ παλαιότεροι Θεσσαλονικεῖς προσήρχοντο εἰς προσκύνημα καθ' ἑκάστην Δευτέραν.

Ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Ἀνδρῶν Θεσσαλονίκης δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὴν ἤδη ἐκτεθεῖσαν δραστηριότητα. Χάρις εἰς τοὺς οικονομικοὺς πόρους, τοὺς ὁποίους διέθετε, προσέτρεξεν ἀρωγὸς εἰς διάφορα ἄλλα εὐαγῆ ἱδρύματα καὶ εἰς δεινοπαθοῦντας ὁμοεθνεῖς καὶ ἐκτὸς εἰσέτι Τουρκίας εὕρισκομένους. Τοιοῦτοτρόπως ἐπεξέτεινε τὴν δρᾶσιν τῆς καὶ κατέστη ἐθνικὸν ἴδρυμα ἀλληλεγγύης. Πράγματι, προέβη, μεταξύ ἄλλων, καὶ εἰς τὰς ἐξῆς πράξεις:

α) Τὸ 1889 ἐδάνεισεν εἰς τὴν Ἐφορείαν Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων Θεσσαλονίκης διακοσίας πενήκοντα λίρας, αἱ ὁποῖαι τελικῶς ἐχαρίσθησαν ὑπ' αὐτῆς τὸ 1912.

β) Τὸ 1907 προσέφερεν ἑκατὸν λίρας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Κεντρικῆς Ἀστικῆς Σχολῆς, ἣ ὁποία σώζεται εἰς τὴν ὁδὸν Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, καὶ ὀγδοήκοντα λίρας διὰ τὴν Σχολὴν Ἀναλήψεως.

γ) Τὸ 1890 προσέφερε διακόσια πενήκοντα χρυσᾶ φράγκα διὰ τοὺς ἐκ πυρκαϊᾶς παθόντας συμπολίτας Θεσσαλονικεῖς.

δ) Τὸ 1893 ἀπέστειλεν ἑκατὸν χρυσᾶ φράγκα εἰς τοὺς σεισμοπλήκτους τῆς Ζακύνθου, καί,

ε) Τὸ 1907 προσέφερε διακοσίας λίρας ὑπὲρ τοῦ Θεαγενείου Νοσοκομείου καὶ κατέβαλεν ἄλλεπαλλήλους συνδρομὰς διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ.

Ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἡ ἴδρυσις τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Ἀνδρῶν ἔλαβε χώραν εἰς κρίσιμον διὰ τὸ Ἔθνος ἐποχὴν. Εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤρχισεν οὐσιαστικῶς ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἀπαραγράπτων ἐθνικῶν δικαίων ἐν Μακεδονίᾳ. Ἦτο ἐπόμενον λοιπὸν νὰ ἀναμιχθῆ καὶ ἡ Ἀδελφότης αὕτη εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ, μὲ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα διέθετε καὶ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους προσεφέρθη νὰ ὑπηρετήσῃ. Ἀντὶ νὰ ἐξιστορήσω ἐγὼ αὐτὸς τὴν δρᾶσιν τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, προτιμῶ νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὸ μνημονευθὲν ἱστορικόν τῆς, τοῦ ὁποίου περιεκτικώτατον ἀπόσπασμα (σελ. 19) παραθέτω, ἔχον ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀπουσιάσῃ ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν αὐτὸν συναγεμῶν. Οὕτω κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος προσφέρει διὰ τοῦ δημιουργημένου δικτύου τῆς (ὡς δίκτυον τῆς Ἀδελφότητος χαρακτηρίζεται τὸ ἐξ ἀρχῆς δημιουργηθὲν σύστημα προνοίας, ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως καὶ χορηγίας βοηθημάτων διὰ τῶν ἐνοριῶν τῆς πόλεως) ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας δι' ὅλων περίπου τῶν μελῶν τῆς. Διὰ τοῦ δικτύου τῆς Ἀδελφότητος δίδονται πληροφορίαι, μεταβιβάζονται ἐντολαί, συνοδεύονται ὄπλα, πυρομαχικά καὶ ἀγωνισταὶ μέχρι τῶν ἀσφαλῶν σημείων προορισμοῦ αὐτῶν. Ἐνθουσιωδῶς καὶ ἀνιδιοτελῶς προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν: ἰατροί, φαρμακοποιοί, καθηγηταί, διδάσκαλοι, ἱερεῖς, ἱεροψάλται, ἔμποροι, ἐπαγγελματίαι κλπ., οἵτινες πολλάκις ἀντιμετωπίζουν πολλοὺς σοβαροὺς κινδύνους ἐκ δύο πλευρῶν: ἐκ μέρους τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου καὶ ἐκ μέρους τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν».

Σήμερον ἡ Ἀδελφότης δὲν ἀντιμετωπίζει προβλήματα, ὡς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀντεμετώπισαν οἱ ἀείμνηστοι ἴδρυταί τῆς. Παρ' ὅλα ταῦτα δὲν

παύει νά εἶναι σεβαστὸν ἴδρυμα, κοσμούμενον διὰ τῆς ἱστορικῆς του δράσεως, καὶ συνεχίζον αὐτὴν ἐπὶ τῆς καταστατικῆς του βάσεως. Ἐξακολουθεῖ νά διαθέτη περιουσιακὰ στοιχεῖα καὶ ἐξακολουθεῖ νά προσφέρῃ ὑπηρεσίας ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν δυνατοτήτων του. Τὸ σπουδαιότερον ὄμως εἶναι ὅτι ἐξακολουθεῖ νά ἐλλάτῃ διακεκριμένους συμπολίτας εἰς τὸ Διοικητικὸν του Συμβούλιον, δεῖγμα καὶ αὐτὸ τῆς ὑγιοῦς ὑπάρξεώς του.

Εὐχομαι νά δυνηθῇ νά συνεχίσῃ τὴν δρᾶσιν του ἐπ' ἄπειρον διὰ τὸ καλὸν τοῦ τόπου, καὶ ὡς ὑπόδειγμα ἀλληλεγγύης καὶ ὑγιοῦς πατριωτισμοῦ.

KONSTANTINOS A. BABOVSOKOS

SUMMARY

Konstantinos A. Vavouskos, The Charity Men's Fraternity of Thessaloniki.

The Charity Men's Fraternity of Thessaloniki was founded on the 5th December 1871 by 150 persons of Thessaloniki. The minutes of its first general assembly have the biblical title «ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», which defines the future goals. The second general assembly (19.12.1871) approved the statute of the Fraternity and elected the first administrative committee. It is worth noticing that from the first days already the number of the donors and subscribers reached 265.

The Fraternity provided for the establishing of an orphanage for the children of the dead fighters for the national idea in Macedonia, provided relief for the poor prisoners and the ill, independently of their race or religion. Furthermore with the Fraternity's initiative two cemeteries were created on ground, which after hard efforts came into the Greek Community (it was claimed by the Bulgarians) and the founding of the church of Apostle Paul on the lot where he had taken refuge.

Such were the activities of the Fraternity that it rightly became a national institution of solidarity, which during the Macedonian Struggle succeeded in offering invaluable services of providence for the fighter and those suffering. The Fraternity continues its work to this day by whatever means are left.